

Качуровський Ігор Васильович

Біографія

Ігор Васильович Качуровський народився 1 вересня 1918 р. у Ніжині в родині службовця. Коли почалися репресії і голод, сім'я залишила рідні місця й опинилася в Курську. Тут юнак вступає до педагогічного інституту. Найсильніше враження справили на нього лекції відомого російського вченого-медієвіста Бориса Ярха. І якщо нині Ігор Качуровський є глибоким знавцем і спадкоємцем українських неокласиків, то це теж із Курська, від Б.І. Ярхо, який першим привернув увагу до Миколи Зерова. У цьому ж місті, на межі України і Росії, зустрів студент-втікач відомого тепер у діаспорі літературознавця, проф. Петра Одарченка, колишнього ніжинського аспіранта, який на той час відбув заслання і знайшов притулок у російському вузі.

1942 року Качуровський повернувся на рідну Чернігівщину, в колись відібраний у сім'ї будинок у Крутах, і спостереження протягом року (в серпні 1943 довелося "зніматися з якоря" і тікати на захід) дали багато матеріалу для майбутніх повістей "Шлях невідомого" та "Дім над кручею". У Австрії, де Качуровський прожив три роки, відбувся його творчий дебют. 1946 р. його перше оповідання привернуло увагу українських письменників і навіть було відзначене нагородою. А 1948 р. виходить перша збірка віршів "Над світлим джерелом", яка й розпочала

Головна сторінка

Літературні нариси, переклади

півстолітній творчий шлях невтомного трудівника літератури. Уже в ній (вірші писалися в 1945-47 рр.) відчутний вплив стилю неокласиків, а отже й тяжіння до чіткої, дисциплінованої, класичної форми вірша, від якої поет вже ніколи не відходив, удосконалюючи свою власну манеру письма. Як писав недавно С. Білокінь, "доскональне естетичне відчуття й життєві досвіди навік зв'язали Качуровського із світом мудрих київських неокласиків".

На подальшому шляху молодого письменника була Аргентина. Багаторічна виснажлива фізична праця в Буенос-Айресі. У вільний час — напружена самоосвіта, вивчення мов і творча праця. Закінчивши Графотехнічний інститут, Качуровський працював викладачем в Католицькому університеті. 1956 року виходить друга збірка поезій "В далекій гавані", обвіяна вітрами далеких морів і тугою за рідним краєм, та ще спогадом про "далекі дороги".

Там сьогодні ті самі шипшини,

Багряніють кущі винограду...

І невже це назавжди, без зміни,

І рятунку нема, ні розради?

("Тут, на півдні, весна невесіння")

У своїх віршах поет підіймається над буденністю і рятує себе мистецтвом, красою, тим духовним, що робить людину Людиною. Все виразніше звучать у збірці античні

мотиви, все активніше береться поет за переклади. Як і в попередній збірці, вражає висока культура вірша, свіжа рима, небанальна тематика. За словами критика, уже в цих перекладах (а їх у збірці ще небагато) Качуровський виявив "феноменальну художню й лінгвістичну обдарованість". Відтоді від збірки до збірки зростає майстерність перекладача й розширюється коло авторів, які приваблюють Качуровського. Сьогодні Ігор Васильович є одним із найкваліфікованіших перекладачів в українській літературі. Про його визнаний професіоналізм свідчить і премія ім. М. Рильського, якою нагороджений 1994 р. Тепер йому належить понад 350 перекладів із різних мов світу, найбільше — ліричних поезій. Цікаво зауважити, що сам Качуровський відносить себе до перекладацької школи М.К. Зерова (Всесвіт. — 1991. — № 11).

1968 року Ігор Качуровський з дружиною повертається в Європу і з того часу постійно мешкає в Мюнхені, маючи, нарешті, за власними словами, "людське існування". Працюючи на радіостанції "Свобода", він написав для ефіру понад дві тисячі так званих скриптів, переважно літературно-мистецького змісту. В той же час готує докторську дисертацію і захищає її на таку неординарну тему, як "Давні слов'янські вірування і їхній зв'язок з індо-іранськими релігіями". Відтоді він стає викладачем Українського Вільного Університету у Мюнхені.

Чергова збірка поезій "Пісня про білий парус" (1971) стає вищою сходинкою до поетичного Парнасу. У відгукові словацького літературознавця-україніста Мікулаша Неврлі читаємо: "Образ білого вітрила — це ідеал, який осягає людині шлях до кращого, повнішого життя", без чого не досягається щастя (Україна. — 1990. — № 41). Великий розділ у книзі складають перекладні поезії. 1982 року виходить ошатне видання вибраних сонетів (їх близько 50) Франческо Петрарки. Автор додає до книги передмову, що є оглядом історії перекладу любовних сонетів Петрарки в Україні. Цікаво прислухатись і взяти до уваги твердження перекладача, що ім'я нареченої поета, яке ми звикли вимовляти як Лаура, є калькою з російської і помилкове, нам його слід читати як Лавра. Поряд із власними перекладами Качуровський подає сонети італійською мовою.

Остання за часом збірка — 1990 року — "Свічада вічності". Власна лірика розподілена за розділами: "Стара Європа", "Дружині", "Грибна містика", "Поза циклами", "In memoriam". Великий розділ — назва його "З невичерпних джерел" — складають переклади з французької, німецької, польської та російської мов. В "Примітках" знаходимо надзвичайно цінну інформацію — тлумачення певних подій, імен, топонімів, вжитих поетом, але не відомих читачеві. Ці пояснення додають вартості книжці.

Слід зауважити, що І. Качуровський перекладав не лише з російської на українську, але й навпаки, ставлячи за мету познайомити російського зарубіжного читача з поезією П. Тичини, Є. Плужника, О. Ольжича, Ю. Клена, Олени Теліги. Цінує поет і працю інших перекладачів і вважає, що українці досягли значного успіху в перекладацтві. В одній із своїх поезій Качуровський писав: "ми в мистецтві перекладу

перші на світі" і назвав низку наших блискучих перекладачів: Рильський, Зеров, Клен, Лукаш...

Цим не завершується перекладацький доробок Ігоря Качуровського. 1991 року в Аргентині, у видавництві Юліана Середяка, вийшла ще одна його книжка — антологія іберійської та іbero-американської поезії "Золота галузка", яку складають переклади з іспанської (їх найбільше), португальської та каталанської мов. В основі збірки — однойменний розділ із книжки "Пісня про білий парус".

Гріх би було пройти й мимо прози І. Качуровського. Дві повісті вже були названі — "Шлях невідомого" (1956) та "Дім над кручею" (1966), третя — "Залізний куркуль" (1959). Саме їх Качуровський вважає головними творами свого життя. Як сам каже, проза для нього є улюбленим жанром і не віддається він їй сповна тільки тому, що не знайшов досі "суцільного відтинку часу" — час пішов на іншу працю, якої також не міг покинути. Тому "мрія про роман залишається нездійсненою".

"Шлях невідомого" (існує також англ. переклад Юрія Ткача, а в нас — друкований в журн. "Дніпро") — це психологічна повість, сповнена глибоких страждань і тяжких пригод головного героя у перший період війни. Герой не має ні імені, ні прізвища, а називається просто Невідомим. Дезертирувавши з війська (Невідомий з розкуркуленої сім'ї, батька знищили в енкаведистській катівні), він пробирається по окупованій німцями території до рідного села на Чернігівщині. Звільнившись від насилля більшовицької системи, Невідомий потрапляє в не менш жахливі обставини іншої системи, яку принесли в Україну фашисти. Автор майстерно змальовує глибину переживань людини в умовах жорстокої дійсності, де люди показували своє найогидніше нутро. Герой Качуровського, в якого, напевно, є автобіографічні риси, поволі відновлює в собі людину, яка намагається зрозуміти причину не тільки власної трагедії, а й цілого народу.

Тематично ця повість пов'язана з твором "Дім над кручею", де продовжується розповідь про те, що довелося побачити і пережити в окупованому селі синові розкуркуленого Сергія Ремеза. Знову запанували насилля, брехня, підступність. Гору бере жорстокість, безчестя, пристосуванство. Можна зрозуміти автора, чим дорогі йому ці дві повісті: в них знайшли вияв його власні глибокі душевні переживання, тонкі спостереження передовсім над своєю поведінкою за тих жахливих умов, що створив новий режим. Вражає глибокий психологізм прози Ігоря Качуровського.

Ще одна блискуча грань творчої індивідуальності письменника — його літературознавче обдарування. Дебютом на цій ниві була науково-популярна розвідка "Новела як жанр", написана ще в Аргентині й опублікована 1958 р. Тепер він — автор таких монографічних праць, як "Строфіка" (1967), "Фоніка" (1984), "Нарис компаративної метрики" (1985). Всі вони вийшли у виданні УВУ у Мюнхені, 1994 року в Києві видано "Метрику", а в Ніжині — "Основи аналізу мовних форм (Стилістика)" як посібник для вищої школи, де в додатку вміщено ґрунтовний нарис О. Астаф'єва про життя і творчість Ігоря Качуровського. Усі ці розвідки стосуються віршознавства, вони засвідчують в особі їх автора першокласного лінгвіста, пильного дослідника художніх

особливостей поетичної мови багатьох творців.

І.В. Качуровський вдається іноді й до гумору ("Пародіаріум Феодосія Чички"), пише твори для дітей (віршована казка "Пан Коцький", видана в Києві 1992 р.). Багато інших тем хвилюють невтомного дослідника. 1988 року вийшов з друку перший том його унікальної тритомної праці "Хрестоматія української релігійної літератури" під назвою "Поезія". Два інші — "Проза" та "Драматургія" — чекають на видавця.

Того червневого полтавського вечора, дослухаючись до мови Ігоря Качуровського і перебираючи в пам'яті віхи його до краю заповненого невсипущою творчою працею життя, я не сумнівався, що наш гість належить до тих діячів української діаспори, котрі немало зробили і роблять зараз для того, щоб українська культура виходила на європейські обрії і ставала, нарешті, часткою світового культурного процесу. Та сам письменник досить обережно ставиться до цієї думки і не схильний перебільшувати ні своїх власних заслуг, ні зробленого своїми колегами в цьому плані. За його словами, "в антологіях світової поезії українська поезія майже зовсім не представлена". Качуровський вважає, що слід підвищувати рівень нашої літератури й рішуче відходити від "побутового етнографізму, який працює проти української культури". Якщо перша еміграція мала постаті, що могли представляти світові Україну, то друга, з'явившись на Заході по Другій світовій війні, не висунула зі свого середовища справді гідних репрезентантів України в світі. "Наші зусилля,— стверджує Ігор Васильович,— це тільки окремі струмочки, а не суцільний потік"(ЛУ. — 1993. — 7 жовт.). З цим можна погодитися, але можна й дискутувати.

Твори Ігоря Качуровського сьогодні в Україні справді ще мало відомі, хоча ім'я його добре знане і серед письменників, і серед науковців. Один із авторитетних учених Києва Сергій Білокінь справедливо відносить Качуровського до "аристократів українського духу", діячів рідкісних за своєю творчою природою. На думку Леоніда Череватенка, приклад життя і творчості І. Качуровського "доводить неубутну силу духу і талановитість нашого народу".

Ім'я і творчість І. Качуровського, хоча й повільно (така скрута часу), але невідворотно повертається в нашу материкову літературу і стає її окрасою. Відомості про письменника вже можна прочитати не тільки в англomовних енциклопедіях, але й у наших (наприклад, в УЛЕ, т. 2), а ще більше в поточній періодиці.

Петро Ротач, журнал "Криниця", Полтава, 1995 рік, ст.74-78